

JAZYKOVÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE A JEJÍ IMPLEMENTACE DO STÁTNÍ JAZYKOVÉ POLITIKY ČESKÉ REPUBLIKY V OBLASTI TERCÍÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

1. JAZYKOVÁ POLITIKA EU

Ovládání více než 1 jazyka je v současné době považováno „za jednu ze základních nových dovedností, které by Evropané ve společnosti znalosti měli mít“ [1]. Jednou z klíčových priorit jazykové politiky Evropské unie (EU) je tedy podporovat studium cizích jazyků a jazykovou rozmanitost ve společnosti. V duchu této koncepce by každý Evropan měl mít přístup k patřičnému jazykovému vzdělání, v němž by se naučil komunikovat vedle mateřštiny ještě v dalších dvou cizích jazycích. Pro úspěšnou integraci a aktivní zapojení se do společnosti v současném období mobility a migrace Evropská unie rovněž doporučuje osvojit si kromě výše zmíněných dvou cizích jazyků také jazyk hostitelské země. Vzhledem k tomu, že učení se jazykům je chápáno jako celoživotní aktivita, mělo by být zahájeno v útlém věku a pokračovat dále i v dospělosti.

Jak je konstatováno v Nové rámcové strategii pro mnohojazyčnost, „...rostoucí tendence, kdy učení se cizímu jazyku znamená jednoduše učení se angličtině“, nestačí [2]. Ve školách, na univerzitách či vzdělávacích centrech pro dospělé by měla být s ohledem na místní podmínky podporována výuka širokého spektra jazyků, a to jak větších/menších evropských jazyků a jazyků regionálních, tak jazyků minorit a migrantů. Klíčovou roli v podpoře mnohojazyčnosti by měly hrát vysokoškolské instituce. Ty by měly také umožnit všem studentům strávit část jejich studií v zahraničí, a to přinejmenším jeden semestr.

V oblasti odborného vzdělávání a přípravy je jedním z požadavků EU nabízet prakticky orientovanou jazykovou výuku, jež bude přizpůsobena povolání studentů a jež bude relevantní pro jejich budoucí zaměstnání (Content and Language Integrated Learning – CLIL). Důraz je však kladen také na znalosti obecného cizího jazyka (General Language). Jak je uvedeno v jednom z klíčových dokumentů Mnohojazyčnost: přínos pro Evropu a společný závazek, „...univerzity by měly studenty vybavit solidními jazykovými znalostmi bez ohledu na oblast jejich specializace...“ [3]. Další prioritou Evropské unie je napomoci zvyšovat kvalitu cizojazyčné výuky včetně zajištění její efektivity, a to např. podporováním škol a vzdělávacích institucí ve vytváření inovativních výukových metod nebo v uplatňování těchto metod ve výuce.

Vzhledem k velké diverzitě vzdělávacích systémů v Evropě je také jedním z významných cílů jazykové politiky EU podpořit a usnadnit mezinárodní spolupráci v oblasti moderních jazyků, a to poskytováním společného základu pro srozumitelný popis cílů, obsahu a metod, což přispěje ke srozumitelnosti kurzů, sylabů a systému kvalifikačních osvědčení. Dále je úkolem Evropské unie poskytnout objektivní kritéria pro popis jazykové způsobilosti, což povede k usnadnění vzájemného uznávání kvalifikačních osvědčení získaných v různých studijních kontextech a napomůže mobilitě v Evropě [4].

Je nevyhnutelné zdůraznit, že v procesu rozhodování v oblasti jazykové politiky hrají členské země rozhodující roli. Ze strany Evropské unie se od nich očekává definování své vlastní jazykové politiky – stanovení jasných cílů výuky jazyků na různých stupních vzdělávání se zohledněním výuky regionálních a menšinových jazyků a také zvýšení informovanosti o významu jazykové rozmanitosti. *“It is the authorities in Member States who bear the primary responsibilities for implementing the new push for language learning in the light of local circumstances, and policies, within overall European objective“* [5]. Evropská unie se nachází pouze v roli nápomocné, kdy prostřednictvím svých jazykových vzdělávacích programů např. přispívá k uskutečňování výuky většího počtu jazyků, napomáhá zvyšovat odbornou přípravu učitelů jazyků, podporuje jak mobilitu studentů a učitelů, tak partnerství škol a v rámci výzkumu a rozvoje pomáhá vytvářet inovativní výukové metody [6].

2. IMPLEMENTACE JAZYKOVÉ POLITIKY EU DO STÁTNÍ JAZYKOVÉ POLITIKY ČR V OBLASTI TERCÍÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

V souladu s jazykovou politikou Evropské unie státní jazyková politika ČR v oblasti terciárního vzdělávání klade důraz na studium dvou cizích jazyků. Jedním z nich by měl však být jazyk anglický, což ale Evropská unie povinně nevymezuje. Úkol Evropské unie – podpořit mnohojazyčnost ve vysokoškolském vzdělávání – je sice uveden v Národním plánu výuky cizích jazyků, ale zároveň je v tomto dokumentu konstatováno, že *„V současnosti převažuje pohled vedení vysokých škol na jazykové vzdělávání jejich studentů jako na záležitost každého studenta. Díky tomuto názoru i z důvodů ekono-*

mických je mnohdy omezena výuka odborného cizího jazyka a zejména pak realizace výuky tzv. méně užívaných jazyků [7]. Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol na období 2006–2010 Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen DZ MŠMT), vydaný v roce 2005, se otázkou výuky méně užívaných jazyků vůbec nezabývá [8]. Z toho je možné vyvodit, že otázka podpory mnohojazyčnosti ve vysokém školství je řešena MŠMT rozporuplně. Na druhou stranu se pozitivně projevuje státní jazyková politika ČR vůči zahraničním vysokoškolákům studujícím v naší zemi, a to požadavkem na organizování kurzů českého jazyka pro cizince na jednotlivých vysokých školách.

Ve shodě s Evropskou unií podporuje MŠMT mobilitu studentů v rámci vzdělávacích programů EU. Jak je např. uvedeno v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílá kniha), publikovaném v roce 2001, „*Naší vizí se stane ambiciózní cíl země EU..., že v budoucnu každý student v terciárním sektoru vzdělávání stráví část svého studia mimo svoji vlastní školu, pokud možno v zahraničí*“ [9]. Rovněž DZ MŠMT na období 2006–2010 stanoví úkol „*umožnit všem vysokoškolským studentům strávit v rámci svého studia alespoň jeden semestr na zahraniční vysoké škole*“. V této souvislosti MŠMT požaduje po vysokých školách nabízet kvalitní jazykové kurzy cílené podle studijních oborů a profesního zaměření a dále zvýšit nabídku akreditovaných studijních programů realizovaných v cizích jazycích (přednostně v angličtině). Zároveň MŠMT zdůrazňuje nutnost zvýšit jazykovou vybavenost akademických pracovníků, aby byli schopni komunikovat se studenty alespoň v jednom cizím jazyce, a to prostřednictvím mobility pedagogických pracovníků v rámci vzdělávacích programů EU nebo prostřednictvím kurzů v rámci celoživotního vzdělávání. Stejně jako EU i naše státní jazyková politika klade důraz na zvyšování kvality jazykového vzdělávání. Vzhledem k tomu, že tento úkol vyžaduje dostatečný počet kvalitních učitelů cizích jazyků, je podle MŠMT nutné rozvíjet mobilitu studentů – budoucích učitelů cizích jazyků a učitelů cizích jazyků v rámci vzdělávacích programů EU. Vzhledem k požadavku vyučovat vybrané předměty částečně v cizím jazyce MŠMT rovněž ukládá za cíl rozšířit nabídku studijních programů aprobační nejazykový předmět s jazykem a rovněž studijních programů cíleně připravujících na výuku nejazykových předmětů (CLIL).

K zajišťování kvality cizojazyčné výuky má významnou měrou přispět také uskutečňování další důležité priority naší státní jazykové politiky, kterou je standardizované hodnocení kvality výuky. V oblasti cizojazyčné výuky je tento požadavek prováděn v souladu se Společným evropským referenčním rámcem pro jazyky.

PaedDr. Stanislava JONÁKOVÁ
Univerzita obrany, Centrum jazykové přípravy

Zdroje:

- [1] Vzdělávání a odborná příprava v Evropě: různé systémy, společné cíle do roku 2010, s. 29, URL: <<http://www.icc-languages.eu/euroлта.php>>
- [2] Nová rámcová strategie pro mnohojazyčnost, s. 4, URL: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0596:FIN:CS:PDF>>
- [3] Mnohojazyčnost: přínos pro Evropu i společný závazek, s. 10, URL: <http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/com18sept08/2008_0566_cs.pdf>
- [4] Společný evropský referenční rámec pro jazyky, s. 1, URL: <<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>>
- [5] Promoting Language Learning and Linguistic Diversity: An Action Plan 2004-2006, s. 5, URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2003/com2003_0449en01.pdf>
- [6] Promoting Language Learning and Linguistic Diversity: An Action Plan 2004-2006, s. 5, URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2003/com2003_0449en01.pdf>
- [7] Národní plán výuky cizích jazyků, s. 8, URL: <<http://aplikace.msmt.cz/PDF/JT010NPvyukyCJnaNet.pdf>>
- [8] Dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol na období 2006-2010, s. 7, URL: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dlouhodoby-zamer-vzdelavaci-a-vedecke-vyzkumne-vyvojove-umelecke-a-dalsi-tvurci-cinnosti-pro-oblast-vysokych-skol-na-obdobi-2006-2010>>
- [9] Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, Bílá kniha 2001, s. 63, URL: <http://www.msmt.cz/uploads/bila_kniha/bilakniha_2001.pdf>